

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

ผู้ศึกษาขอสรุปวิทยานิพนธ์นี้โดยจำแนกการศึกษาออกเป็นวิวัฒนาการของกฎหมายและหลักเกณฑ์ของกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำงานของคนต่างด้าวในประเทศก่อนปี พ.ศ. 2484 ว่าประเทศไทยอนุญาตให้คนต่างด้าวกลุ่มนี้เข้ามาทำงานโดยไม่ปรากฏข้อห้ามในการทำงานของคนต่างด้าวกลุ่มนี้ จนกระทั่งมีการหลังไหลเข้ามาของคนต่างด้าวเพิ่มขึ้น มากขึ้น และมีอิทธิพลมากขึ้นทั้งทางด้านเศรษฐกิจที่เห็นคนไทยส่งผลกระทบต่อการประกอบวิชาชีพของคนไทย รัฐบาลในขณะนั้นจึงออกมาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมดูแลโดยออกกฎหมายที่มุ่งสงวนอาชีพสำหรับคนไทย ด้วยเหตุผลเป็นอาชีพหลักของคนไทยได้แก่ อาชีพทางด้านเกษตรกรรมและหัตถกรรม อีกทั้งงานในอาชีพและวิชาชีพที่เกี่ยวกับทางด้านศาสนา ภูมิปัญญาไทย ศิลปวัฒนธรรม ความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจ งานที่เกี่ยวกับความมั่นคง หรืออาจเป็นอาชีพที่จำต้องใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะทางพื้นฐานของความรู้ของการเป็นคนไทย อย่างไรก็ตามด้วยความจำเป็นจึงปฏิเสธไม่ได้ที่จะอนุญาตให้คนต่างด้าวเข้ามาทำงาน แต่ก็ด้วยเกรงว่าจะเป็นการแข่งขันคนไทยจึงได้กำหนดเงื่อนไขในการอนุญาตให้คนต่างด้าวเข้ามาทำงาน จากนั้นก็ได้มีการแก้ไข เพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงอาชีพที่สงวนไว้สำหรับคนไทย อาจเป็นเพราะปัจจัยภายในประเทศคือ ต้องการด้านแรงงาน และปัจจัยระหว่างประเทศคือ ต้องการสร้างความสัมพันธ์กับต่างประเทศ จึงผ่อนปรนข้อห้ามในการทำงานของคนต่างด้าวลง และได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับความต้องการ และสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

จากการศึกษาพันธกรณีที่มีความเกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้คนต่างด้าวเข้ามาประกอบธุรกิจการให้บริการทางกฎหมายได้ เป็นพันธกรณีทางด้านเศรษฐกิจ การค้าการลงทุนระหว่างประเทศ คือพันธกรณีที่มุ่งเน้นต่อการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ โดยได้มีการมาตรการหรือข้อกำหนดในความตกลงทางการค้าประสงค์ให้ประเทศสมาชิกเปิดตลาดให้คนต่างด้าวได้รับโอกาสเข้ามาลงทุนหรือดำเนินกิจการในสาขาต่าง ๆ ซึ่งสรุปจากพันธกรณีภายใต้ความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (ซึ่งถือได้ว่าเป็นความผูกพันที่มีมากกว่าหรือครอบคลุม

ความตกลงระหว่างประเทศอื่น ๆ) ได้แก่ สาขาบริการด้านธุรกิจ (ซึ่งครอบคลุมไปถึงบริการด้านวิชาชีพที่พนายความที่ผู้ศึกษาให้ความสนใจในเรื่องนี้และได้อธิบายรายละเอียดไว้ในบทที่ 3 สาขาบัญชี สถาปัตยกรรม วิศวกรรม เป็นต้น), สาขาสื่อสารคมนาคม, สาขาด้านการก่อสร้าง, สาขาด้านการจำหน่ายเงิน, สาขาด้านการศึกษา, สาขาด้านสิ่งแวดล้อม, สาขาด้านการเงิน, สาขาด้านการท่องเที่ยว, สาขาด้านนันทนาการ วัฒนธรรมและกีฬา และสาขาบริการด้านการขนส่งให้สามารถเข้าไปดำเนินกิจการในประเทศสมาชิกได้ง่ายและมากขึ้น และในด้านของ คนต่างด้าวซึ่งมีความสำคัญต่อการบริหารงานในกิจการของธุรกิจข้ามชาติ จึงมีความพยายามในการกำหนดในข้อตกลงที่จะทำการเคลื่อนย้ายคนต่างด้าวให้เป็นไปได้อย่างสะดวกสบาย และเสรีมากขึ้นและลดข้อจำกัด หรือข้อห้ามในงานที่คนต่างด้าวจะทำในธุรกิจที่ผูกพันภายใต้ความตกลงในการเปิดเสรีทางการค้า ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการทำงานของคนไทย ประเทศไทยจึงต้องทำการศึกษาและเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงจากพันธกรณีระหว่างประเทศที่ผูกพันประเทศไทย

จากการศึกษาหลักเกณฑ์แห่งกฎหมายภายในปัจจุบัน ในเรื่องการประกอบธุรกิจ การให้บริการทางกฎหมายของคนต่างด้าวในประเทศไทยนั้นพบว่า กฎหมายภายในของประเทศไทยที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ มีอยู่ด้วยกันหลายฉบับ ทั้งที่มีผลใช้บังคับแล้ว และอาจมีผลใช้บังคับในอนาคตโดยแต่ละฉบับนั้น มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน คือ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการเข้ามาประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวในเรื่องทั่วไปในวงกว้างไม่เฉพาะเจาะจงไปในวิชาชีพใดวิชาชีพ ส่วนพระราชบัญญัติพนายความ พ.ศ. 2528 มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการให้บริการด้านวิชาชีพพนายความ ส่วนพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมเพื่อส่งเสริมการใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการในการระงับข้อพิพาท และเพื่อให้ประเทศไทยมีการพัฒนารูปแบบในตาริปับลิกเพื่อรับรองความถูกต้องในการให้บริการในประเทศไทย อย่างไรก็ตามผู้ศึกษาพบว่าหน่วยงานที่ดูแลบังคับใช้กฎหมายนั้น ยังมีการใช้กฎหมายที่เป็นเอกภาพเท่าใดนัก ซึ่งเห็นจากความหมายของ คำว่าการให้บริการทางกฎหมายว่ามีความหมายหรือขอบเขตเพียงใด ทั้งที่เป็นเรื่องสำคัญที่จะทำ ให้ทราบขอบเขตของการใช้กฎหมายในเรื่องต่อไป

ผู้ศึกษายังพบอีกว่าปัจจุบันนี้กฎหมายของประเทศไทยในปัจจุบันเหล่านี้ไม่ได้ กำหนด หรือแบ่งแยกรูปแบบธุรกิจการให้บริการทางกฎหมายต่าง ๆ อย่างชัดเจน โดยกระทรวงพาณิชย์ในฐานะของหน่วยงานของรัฐ ที่มีหน้าที่ในการเข้าเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการทางกฎหมาย เพื่อผูกพันประเทศไทย และยังเป็นหน่วยงานที่ควบคุมดูแลเรื่องการประกอบธุรกิจ การให้บริการทางกฎหมายของคนต่างด้าวยังไม่ได้กำหนดค่านิยามหรือขอบเขตการให้บริการ

ทางกฎหมายอย่างชัดเจน หรือแม้กระทั่งสภาพนายความ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ การให้บริการทางกฎหมายโดยตรง ก็เพียงได้แค่กำหนดขอบเขตของนายความเท่านั้น ไม่ได้ กล่าวถึงคำนิยามของคำว่าที่ปรึกษากฎหมาย โนตารีบับลิก หรือนายความผู้ดำเนินกระบวนการ พิจารณาในชั้นอนุญาโตตุลาการแต่อย่างใด เนื่องจากพระราชบัญญัตินายความฉบับปัจจุบันไม่ เปิดช่องให้ และถึงแม้ร่างแก้ไขพระราชบัญญัตินายความ จะได้กำหนดคำนิยามเหล่านี้ อย่าง ชัดเจนก็ตาม แต่ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวได้มีการแก้ไขกำหนดฉบับนี้ก็ยังไม่มีผลบังคับใช้ แต่อย่างใดก็ตาม ผู้ศึกษาพบว่า รูปแบบธุรกิจในสำนักงานกฎหมายนั้นปรากฏขึ้นเองตามความ จำเป็นตามสภาพการณ์เป็นเรื่องไป ได้แก่ พระราชบัญญัตินายความ ก่อให้เกิดการรับรู้ถึงธุรกิจ การให้บริการทางกฎหมายในสำนักงานนายความ พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการก่อให้เกิด การรับรู้ถึงธุรกิจให้บริการดำเนินการในกระบวนการพิจารณาในชั้นอนุญาโตตุลาการ หรือ ร่างแก้ไขพระราชบัญญัตินายความก่อให้เกิดการรับรู้ธุรกิจที่ปรึกษากฎหมายทั้งกฎหมายไทย และกฎหมายต่างประเทศ

สำหรับหลักเกณฑ์แห่งกฎหมายที่อาจมีผลบังคับใช้ในอนาคต ซึ่งก็คือ ร่างพระราชบัญญัตินายความ (ฉบับที่)...พ.ศ. ... ได้มีการกำหนดถึงลักษณะธุรกิจดังที่ได้ศึกษา มา และยังมีรูปแบบของการให้บริการทางกฎหมายตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ ซึ่งกำหนดให้คนต่างด้าวสามารถเข้ามาจดทะเบียนเพื่อประกอบกิจการเฉพาะสำนักงานที่ปรึกษา กฎหมายต่างประเทศเท่านั้น หากการแก้ไขปัญหาดตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลบังคับใช้ อาจถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของประเทศไทย ซึ่งถือว่ามีเปิดตลาดสำนักงาน กฎหมายข้ามชาติ ในรูปแบบที่ชัดเจนมากขึ้นกว่าเดิม อย่างไรก็ตาม ร่างแก้ไขกฎหมายฉบับนี้ ผู้ศึกษาพบว่าเป็นแนวคิดที่ออกมาจำกัดสิทธิของคนต่างด้าว ในการเข้ามาประกอบธุรกิจการ ให้บริการทางกฎหมายของคนต่างด้าว โดยคนต่างด้าวสามารถประกอบธุรกิจได้เฉพาะกรณี สำนักงานที่ปรึกษากฎหมายต่างประเทศกรณีเดียวเท่านั้น ถ้าต้องการประกอบธุรกิจสำนักงาน นายความจะต้องร่วมลงทุนกับนายความไทย โดยมีสัดส่วนในการถือหุ้นไม่เกินร้อยละ 49 และ กรณีต้องการเป็นกรรมการในสำนักงานนายความจะต้องมีนายความไทย ซึ่งเป็นผู้ขอรับ ใบอนุญาตสำนักงานนายความร่วมด้วยทุกกรณี ถ้าในอนาคตร่างแก้ไขกฎหมายฉบับนี้ มีผลบังคับใช้แล้ว ผู้ศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการต่างด้าวที่ทำธุรกิจการให้บริการทางกฎหมาย ตาม พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจการของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 11 และมาตรา 17 ในปัจจุบันนี้ จะถูกจำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจการให้บริการทางกฎหมายเป็นอย่างมาก นอกจากนี้สำนักงานกฎหมายข้ามชาติต่าง ๆ ที่มีคุณสมบัติไม่เข้าเงื่อนไขหลักเกณฑ์ตามร่างแก้ไข พระราชบัญญัตินายความ ก็จะถูกจำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจเช่นกัน

สำหรับกฎหมายภายในทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวในประเทศไทย ผู้ศึกษาพบว่า มีลักษณะเปิดโดยมีเงื่อนไข คือคนต่างด้าวที่ต้องการเข้ามาทำธุรกิจดังกล่าวต้องขออนุญาตสำนักงานเลขานุการการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว ซึ่งอำนาจในการพิจารณาอนุญาตหรือไม่อยู่ที่คณะกรรมการประกอบธุรกิจคนต่างด้าวโดยพิจารณาจากผลกระทบต่อประเทศไทยเป็นหลัก เว้นแต่จะเป็นคนชาติอเมริกัน ที่สามารถอ้างสิทธิตามสนธิสัญญาทางไมตรีและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างราชอาณาจักรไทย และสหรัฐอเมริกา เพื่อขอให้ประเทศไทยรับรองสิทธิในการประกอบธุรกิจบริการทางกฎหมายได้อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงคนต่างด้าวที่เข้าสู่ตลาดธุรกิจบริการทางกฎหมายโดยการขออนุญาตนั้นเป็นไปได้ยาก และมีเงื่อนไขที่จำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจเป็นอย่างมาก นั่นคือการอนุญาตให้คนต่างด้าวเข้ามาประกอบกิจการบริการทางกฎหมายได้เฉพาะบริษัทที่อยู่ในกลุ่มเท่านั้น โดยไม่อนุญาตให้คนต่างด้าวประกอบธุรกิจบริการทางกฎหมายให้บริการแก่บุคคลทั่ว ๆ ไปได้

ผู้ศึกษายังพบอีกว่า ในการเข้ามาประกอบธุรกิจบริการทางกฎหมายนั้นได้มีสำนักงานกฎหมายข้ามชาติที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับทั่วโลก ได้เข้ามาประกอบธุรกิจการให้บริการทางกฎหมายในประเทศไทยในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งสำนักงานกฎหมายข้ามชาติเหล่านี้ ได้มีการจัดตั้งเป็นบริษัทไทย และมีฐานะเป็นนิติบุคคลไทยตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจการให้บริการทางกฎหมายของคนต่างด้าวแทบทั้งสิ้น โดยผู้ศึกษามีข้อสังเกตว่าสำนักงานกฎหมายเหล่านี้ เข้ามาประกอบกิจการในขณะที่ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 281 พ.ศ. 2521 มีผลบังคับใช้ ซึ่งขณะนั้นคนต่างด้าวไม่สามารถจะประกอบธุรกิจบริการทางกฎหมายได้ เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้มีลักษณะปิด ทำให้สำนักงานกฎหมายข้ามชาติที่ต้องการเข้ามาประกอบธุรกิจให้บริการทางกฎหมายเหล่านี้ ต้องมีการร่วมทุนกับคนไทยในสัดส่วนตามที่กฎหมายกำหนด คือคนต่างด้าวถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละ 49 จึงทำให้สำนักงานกฎหมายข้ามชาติเหล่านี้เป็นนิติบุคคลไทยตามกฎหมายไทย

ส่วนรูปแบบองค์กรของคนต่างด้าวในการให้บริการทางกฎหมายสามารถเข้ามาได้ในหลายรูปแบบ โดยผู้ศึกษาแบ่งเป็น การปรากฏตัวรูปแบบ ร่วมทุน การขายสิทธิ์แบบเฟรนไชน์ และประเภทบริษัทจำกัด โดยผู้ศึกษาพบว่าการแบ่งตาม 3 รูปแบบ องค์กรของสำนักงานกฎหมายข้ามชาตินั้นไม่ตกอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 มาตรา 4 ในสายตาของรัฐไม่ถือว่าสำนักงานกฎหมายข้ามชาตินั้นเป็นคนต่างด้าว อีกกรณีหนึ่งคือการปรากฏตัวรูปแบบสำนักงานกฎหมายข้ามชาติ ตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว ซึ่งการแบ่งตามประเภทที่สองนี้ การพิจารณาว่าสำนักงาน

กฎหมายข้ามชาตินั้นมีสัญชาติไทยหรือไม่ย่อมเป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 มาตรา 4

สำหรับสำนักงานกฎหมายข้ามชาติในประเทศไทยส่วนใหญ่ จัดตั้งในรูปแบบของบริษัทจำกัด ความรับผิดชอบของสำนักงานกฎหมายข้ามชาติเหล่านี้จึงมีความรับผิดชอบแบบบริษัทจำกัด โดยทั่วไปเท่านั้น ไม่มีความเกี่ยวข้องกับลักษณะรูปแบบการจัดตั้งสำนักงานกฎหมายตามประเทศที่ตนจากมา ทั้งนี้เนื่องมาจากสำนักงานกฎหมายไทยนั้นถือได้ว่าเป็นนิติบุคคลใหม่ ที่จัดตั้งโดยอาศัยอำนาจของรัฐไทยในการจัดตั้ง

ส่วนในเรื่องของรูปแบบธุรกิจที่ให้บริการทางกฎหมายนั้นผู้ศึกษาพบว่า สำนักงานกฎหมายข้ามชาติ ส่วนใหญ่จะเน้นการให้บริการที่แตกต่างจากสำนักงานกฎหมายไทย โดยพบว่า การให้บริการทางกฎหมายของสำนักงานกฎหมายนั้นจะมีสาขาให้บริการที่แตกต่างกัน และหลากหลายกว่าสำนักงานกฎหมายไทยที่เน้นเรื่องการว่าความเป็นหลัก โดยสำนักงานกฎหมายข้ามชาติมักให้บริการในรูปแบบที่ปรึกษากฎหมายมากกว่า ซึ่งสามารถแยกย่อยได้เป็นเฉพาะเรื่อง ๆ ในแต่ละธุรกิจ

พบว่าประเทศไทยทั้งภาครัฐ และเอกชน ยังมีแนวคิดการจัดการเกี่ยวกับการเข้าสู่ธุรกิจสำนักงานกฎหมายข้ามชาติน้อยมาก ทั้งนี้มีเพียง กระทรวงพาณิชย์โดยกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องนี้ และสภาพนายความเท่านั้นที่ได้หยิบยกเรื่องการให้บริการทางกฎหมายของสำนักงานกฎหมายข้ามชาติเหล่านี้มาพิจารณา ทั้งนี้เป็นเพราะหน่วยงานเหล่านี้เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงในเรื่องดังกล่าว และที่น่าเป็นห่วงคือ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ และสภาพนายความยังมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันน้อยมาก ทำให้ในแนวทางปฏิบัติไม่เกิดความชัดเจนในเรื่องการบริการทางกฎหมายของคนต่างด้าว ว่าควรมีมาตรการว่าอย่างไร นอกจากนี้ผู้ศึกษายังพบอีกว่าหน่วยงานอื่นๆ ที่อาจจะได้รับผลกระทบในอนาคตข้างหน้า เช่น สถาบันอุดมศึกษาที่มีการเรียนการสอนในวิชานิติศาสตร์ ยังไม่มีการพัฒนาในการเรียนการสอน และเตรียมความพร้อมในเรื่องนี้แต่อย่างไร ยังคงดำเนินการในลักษณะเป็นเอกเทศไม่มีการร่วมมือเตรียมความพร้อมในเรื่องนี้แต่อย่างใด

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ศึกษาขอเสนอแนะความคิดเห็นที่ได้จากการศึกษาว่าประเทศไทยควรมีการศึกษาถึงรูปแบบธุรกิจการให้บริการทางกฎหมาย (Legal Services) ตามที่ได้กำหนดไว้ใน CPC 861 (Central Product Classification) ให้ชัดเจนมากขึ้นกว่าในปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันกับนานาประเทศว่า รูปแบบธุรกิจบริการทางกฎหมาย

นั้นมีขอบเขตและนิยามที่ชัดเจนมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่อันจะนำไปสู่การรับรู้ถึงรูปแบบของงานบริการทางกฎหมายที่เป็นสากลมากขึ้น เพื่อที่ประเทศไทยจะได้ดำเนินการปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์แห่งกฎหมายในเรื่องรูปแบบของการให้บริการทางกฎหมายของไทยให้สอดคล้องกับสากลเพื่อประเทศไทยจะได้ดำเนินการปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์แห่งกฎหมายในเรื่องรูปแบบของการให้บริการทางกฎหมายของไทยให้สอดคล้องกับองค์การการค้าโลกซึ่งจะเป็นการสะดวกต่อการพิจารณาอนุญาตให้คนต่างด้าวเข้ามาประกอบธุรกิจการให้บริการในสาขาต่าง ๆ และเป็น การเตรียมความพร้อมในการแข่งขันกับคนต่างด้าว ซึ่งในสถานการณ์ปัจจุบันคนต่างด้าวก็ทำกิจการอยู่แล้วบางส่วนแต่ไม่เปิดเผย ดังนั้นเพื่อให้เกิดผลกระทบต่อคนไทยน้อยที่สุดภายใต้กรอบของกฎหมายภายในที่ชัดเจนให้มีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้อง เนื่องจากความแตกต่างในเรื่องคำนิยาม “การทำกิจการบริการทางกฎหมาย” ตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 กับคำนิยามว่า “ให้บริการทางกฎหมายหรืออรรถคดี” “พระราชกฤษฎีกากำหนดงานในอาชีพและวิชาชีพที่ห้ามคนต่างด้าวทำ พ.ศ. 2522 มีความแตกต่างกันจึงควรแก้ไขพระราชกฤษฎีกาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 โดยใช้คำว่า “กิจการบริการทางกฎหมาย” และแก้ไขพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ให้ควบคุมมรรยาทในกิจการบริการทางกฎหมายของคนต่างด้าวบางประเภทที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ เพราะกิจการบริการทางกฎหมายเป็นส่วนหนึ่งของวิชาชีพทนายความรวมทั้งการให้คำปรึกษากฎหมายไทย ซึ่งหากผู้ให้คำปรึกษาไม่มีคุณสมบัติเพียงพอ อาจให้คำปรึกษากฎหมายที่ผิดพลาดเกิดความเสียหายต่อประชาชนผู้ใช้บริการก็จะถูกกลงโทษมรรยาททนายความ ส่วนคนต่างด้าวให้คำปรึกษากฎหมายผิดพลาดเสียหายต่อผู้ใช้บริการแล้วไม่มีกฎหมายใด ๆ จะควบคุมมรรยาทได้

เมื่อเข้าใจคำนิยามดังกล่าวแล้ว สำนักงานเจรจาการค้าระหว่างประเทศควรกำหนดคำนิยามของคำว่า “การทำกิจการบริการทางกฎหมาย (Legal service business)” ตามบัญชีสาม (7) แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 ให้สอดคล้องกับ CPC 861 ดังกล่าวทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับองค์การการค้าโลกซึ่งจะเป็นการสะดวกต่อการพิจารณาอนุญาตให้คนต่างด้าวเข้ามาประกอบธุรกิจให้บริการทางกฎหมายในสาขาต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อ

1. สาขาธุรกิจใดที่ประเทศไทยไม่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ก็ควรเปิดโอกาสให้คนต่างด้าวเข้ามาประกอบธุรกิจในสาขานั้นได้
2. ในปัจจุบันประเทศไทยได้เพิ่มระดับการเปิดเสรีธุรกิจการให้บริการทางกฎหมาย ในสาขาใดสาขาหนึ่งโดยเฉพาะ การพิจารณาอนุญาตให้คนต่างด้าวประกอบธุรกิจ

ให้บริการทางกฎหมาย ของคณะกรรมการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว ก็จะต้องผูกพันตามเงื่อนไขนั้นต่อไป เช่น ประเทศไทยเปิดเสรีการค้าในกรอบขององค์การการค้าโลกในกิจกรรมบริการทางกฎหมาย (Legal Services) ในสาขาย่อยด้านการให้บริการทางกฎหมายเรื่องการอ้างอิงเอกสารและการรับรองเอกสาร (CPC 861) ในการค้าบริการใน Mode 3 ได้เปิดเสรีให้คนต่างด้าวถือหุ้นได้ 60% เพียงสาขาเดียว ในกรณีเช่นนี้ถ้าคนชาติประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลกมีความประสงค์จะเข้าจัดตั้งสำนักงานกฎหมายที่ให้บริการเฉพาะเรื่องโนตารีปับลิกในประเทศไทยแล้วคนต่างด้าวสามารถอ้างสิทธิตามข้อตกลงองค์การการค้าโลกนั้นได้ และสำนักงานคณะกรรมการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวก็ต้องพิจารณาคำนิยามการให้บริการทางกฎหมายด้านนี้ไม่ให้ขัดกับคำนิยาม CPC 861 มิเช่นนั้นจะเป็นการขัดหลักเกณฑ์ ในกรอบขององค์การการค้าโลก

เกี่ยวกับการเปิดเสรีการค้าบริการธุรกิจบริการทางกฎหมายนั้น ผู้ศึกษาไม่เห็นด้วยกับแนวคิดที่ต้องการปิดตลาด เนื่องจากทำให้เกิดความล้าสมัยในธุรกิจการให้บริการทางกฎหมายของคนไทย ทั้งนี้เราควรจะแยกศึกษารูปแบบธุรกิจแต่ละประเภทเสียก่อน ว่าประเทศไทยมีความพร้อมด้านใดบ้าง และยังขาดแคลนธุรกิจด้านใด เพื่อจะได้กำหนดยุทธศาสตร์การเปิดตลาดเสรีทางการค้าด้านบริการทางกฎหมายของประเทศไทยอย่างเหมาะสม

ส่วนข้อกังวลในเรื่องการแย่งอาชีพคนไทยนั้น ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะให้สำนักงานกฎหมายไทยต้องพัฒนาตนเองเพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ให้สอดคล้องกับสำนักงานกฎหมายข้ามชาติในเรื่องรูปแบบการให้บริการ การพัฒนาภาษาอังกฤษ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในการให้บริการไม่ให้มีความแตกต่างกันมากนัก โดยผู้ศึกษาเห็นว่าประเทศไทยปิดตลาดด้านนี้ก็จะไม่มีการเริ่มต้นปรับปรุงพัฒนาธุรกิจให้สามารถแข่งขันกับต่างชาติได้

นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ควรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดตลาดเสรีให้มากขึ้นระหว่างกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ กับสภาพนายความทั้งนี้เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเจรจาเปิดตลาดเสรีบริการด้านกฎหมายกับนานาประเทศที่เหมาะสม และเป็นธรรม และผู้ศึกษามีแนวความคิดในการเปิดตลาดเสรีธุรกิจบริการทางกฎหมายนั้น ธุรกิจบริการทางกฎหมายนั้นผู้ประกอบการจะเป็นคนต่างด้าวหรือไม่ ไม่ใช่ประเด็นที่ประเทศไทยจะนำมาเป็นสาระสำคัญในการพิจารณาแล้ว สิ่งที่เราควรนำมาเป็นยุทธศาสตร์ของประเทศไทยในการพิจารณาเปิดเสรีการค้าบริการทางกฎหมายคือ ผลประโยชน์ที่จะตกอยู่กับประเทศไทยมากกว่า โดยดูว่าประเทศไทยได้รับผลดี หรือผลเสียมากกว่ากัน ในแต่ละสาขาธุรกิจการให้บริการทางกฎหมาย

สำหรับร่างแก้ไขพระราชบัญญัติทนายความนั้น ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะให้มีการพิจารณาถึงการประกอบกรสำนักงานกฎหมายข้ามชาติ หรือคนต่างด้าวที่ประกอบธุรกิจ

ให้บริการทางกฎหมายในปัจจุบันด้วย เนื่องจากร่างกฎหมายฉบับนี้มีผลกระทบต่อถึงสิทธิของผู้ประกอบการเหล่านี้โดยตรง ทำให้คนต่างด้าวเหล่านี้เสียสิทธิในการประกอบกิจการที่มีอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นร่างกฎหมายฉบับนี้ควรที่จะมีบทบัญญัติยกเว้นผู้ประกอบการในตลาดเดิมให้คงสิทธิประกอบการต่อไป โดยพื้นฐานของแนวคิดเรื่องหลักต่างตอบแทน ที่ว่าถ้าประเทศไทยปฏิบัติต่อคนต่างด้าวอย่างไร ประเทศเจ้าของสัญชาติก็สามารถมีสิทธิปฏิบัติต่อคนไทยในประเทศนั้นเช่นเดียวกันและจำกัดคำนิยามการให้บริการทางกฎหมายอย่างชัดเจนว่าหมายถึงการให้บริการทางกฎหมายด้านใดบ้าง และเตรียมความพร้อมกับการปรับตัวในการเปิดเสรีทางการค้าให้รู้และศึกษาเท่าทันกับสำนักงานกฎหมายข้ามชาติและนำมาปรับปรุงสำนักงานกฎหมายให้ทันสมัยและมีความน่าเชื่อถือต่อการให้บริการทางกฎหมาย

ผู้ศึกษาขอเสนอให้ปรับมุมมองของสภาพนายความที่เป็นสภาวิชาชีพที่จัดระบบในวิชาชีพการให้บริการทางกฎหมาย เพื่อเตรียมความพร้อมของประเทศไทย จากการเข้ามาประกอบธุรกิจของสำนักงานกฎหมายข้ามชาติ โดยควรจะมีการระดมสมองในเรื่องนี้อย่างจริงจัง เพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดการเปิดเสรีที่เป็นธรรมในประเทศไทยและพัฒนาศักยภาพของสำนักงานทนายความของคนไทยให้มีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือในสายตาของคนต่างด้าวที่เลือกที่จะใช้บริการสำนักงานกฎหมายของคนไทย